

Stadsledningskontoret
Marie Malmström
Epost: marie.malmstrom@vasteras.se

Klimat- och näringslivsdepartementet,
Regeringskansliet

Remissyttrande över betänkandet Bättre förutsättningar för klimatanpassning (SOU 2025:51)

Utredningen *SOU 2025:51 – Bättre förutsättningar för klimatanpassning* syftar till att stärka Sveriges förmåga att hantera klimatrelaterade risker genom ett omfattande paket av lagändringar, organisatoriska reformer och nya finansieringsmodeller. Utredningen utgår från ett nationellt behov av att skapa juridiska och operativa förutsättningar för att genomföra effektiva klimatanpassningsåtgärder, med ett särskilt fokus på åtgärder som berör samhällsbyggnadsprocessen och samhällsviktig infrastruktur och bebyggelse. Utöver detta innehåller utredningen även förslag som rör skydd av hälsan hos särskilt känsliga grupper.

Yttrande

Västerås stad ser positivt på de förbättrade möjligheterna att skydda den byggda miljön och våra invånares liv och hälsa genom utökat lagstöd för klimatanpassningsåtgärder. Vi vill dock lyfta behovet av att värna det kommunala planmonopolet och ställer oss ifrågasättande till de inskränkningar av detta som vissa av förslagen riskerar att leda till.

De föreslagna förtydligandena i lagstiftningen avseende hur kommunen ska redovisa klimatrelaterade risker i översiktsplanen, och vid behov visa på åtgärder, är bra och borgar för minskad risk att olika kommuner tolkar lagen olika. Det ställer stora krav på samordning mellan kommunerna då de mest effektiva åtgärderna för att minska risk för översvämning inte alltid kan genomföras inom den egna kommunens gränser. Utredningen har dock landat i slutsatsen att inga förändringar avseende det kommunala samordningsansvaret krävs. Vi vill trycka på länsstyrelsernas viktiga roll som förmedlare av aktuella kunskapsunderlag för att kommunerna ska kunna utföra uppgiften på bästa sätt.

Såväl möjligheten att införa markreservat för klimatanpassningsanläggningar i detaljplan som möjligheten att villkora bygglov är positiva lagförslag som förbättrar kommunens möjligheter att möta de krav som klimatförändringarna medför på den byggda miljön. Vi vill även lyfta det positiva i att förslaget poängterar att även andra aktörer än kommunen är ansvariga för genomförandet.

Även möjligheten att via föreslagna modeller för finansiering fördela kostnaderna mellan kommun och fastighetsägare som tjänar på en åtgärd är positivt. Utredningen bör undersöka om begreppet fastighetsägare kan vidgas till att även

gälla arrendatorer, det vill säga ägare till byggnad och eller verksamhet på ofri grund, för att möjliggöra en mer rättvis fördelning av kostnaderna.

För att undvika onödiga målkonflikter mellan åtgärder för klimatanpassning och skydd av uttalade värden av riksintresse bör en vägledning avseende hantering av detta tas fram. Detta är av särskilt stor vikt inom den byggda miljön för att undvika risk för såväl människors liv och hälsa som risk för negativ påverkan på vårt kulturarv.

Betänkandets förslag på krav att kommunen ska ändra eller upphäva de detaljplaner som medför stora risker genom avskrivning av outnyttjade byggrätter i detaljplaner där genomförandetiden gått ut, riskerar att medföra negativa konsekvenser för kommunens handlingsfrihet.

Västerås stad ställer sig positiva till ett utökat lagrum som ger oss möjlighet att ta till ett sådant verktyg när behov finns. Vi är dock som förslaget nu är formulerat kritiska till detta då det både riskerar att begränsa kommunens handlingsutrymme - att avskriva planen/upphäva byggrätten är kanske inte nödvändigtvis den enda lösningen, kanske kan i stället en klimatanpassningsåtgärd vara en bättre lösning - och det riskerar även att vara mycket resurskrävande för kommunen. Både avseende själva inventeringen och därefter arbetet med att upphäva och ändra planer medför stora kostnader.

Om detta förslag trots allt implementeras i lagstiftningen bör införandet, trots den föreslagna tidsfristen fram till år 2033, även inkludera ett finansiellt tillskott från staten till kommunerna. Vad som menas med stor risk är inte heller entydigt och behöver förtydligas för att garantera att alla kommuner gör samma bedömningar.

Västerås stad stödjer förslaget om införande av ytterligare särskilt skäl för dispens från strandskyddet. Att den nya möjligheten till upphävande inte är avsedd att skydda tillkommande bebyggelse som endast skulle kunna uppföras om skyddsåtgärder vidtas inom strandskyddsområdet bör framgå tydligt av lagtexten.

Västerås stad stödjer förslaget om reglering av högsta inomhustemperatur i äldreboenden och boenden för personer med funktionsnedsättning, men anser att förslaget även bör utvidgas till att omfatta andra omsorgs- och serviceverksamheter så som förskolor och skolor då små barn har en begränsad termoregleringsförmåga och är särskilt känsliga för värme.

Vi ser positivt på att utredningen lyfter behovet av klimatanpassning, men anser att kopplingen till totalförsvaret bör fördjupas. Det saknas en tydlig analys av hur klimatrisker påverkar, och många gånger kopplar an till samhällets motståndskraft för kris och samhällsstörningar. Vidare finns det en avsaknad gällande konkreta förslag kring nationell samordning, kompetensförsörjning och likvärdighet för den kommunala hanteringen av klimatanpassningar.

Vi har tagit del av utredningens förslag och ser vidare behov av beaktandet av beredskapsperspektiv, och vi vill framföra följande synpunkter och utvecklingsområden med särskilt fokus på totalförsvarsperspektivet, kommunal likvärdighet, kompetensförsörjning och klimatanpassningens koppling till samhällsviktig verksamhet:

- **Synpunkter på kapitel 4 – Klimatanpassning ur totalförsvars- och beredskapsperspektiv**

Klimatanpassning har en direkt påverkan på Sveriges totalförsvar och robusthet. Västerås stad anser att utredningen i SOU 2025:51 lyfter viktiga aspekter men att kopplingen till totalförsvarsarbetet behöver fördjupas. Klimatrisker påverkar i många fall samhällets förmåga att hantera kriser och samhällsstörningar, både i fredstid och vid höjd beredskap.

SOU 2025:51 berör skydd av samhällsviktiga funktioner och infrastruktur – såsom vattenförsörjning, eldistribution och transportsystem – och stärker därmed totalförsvarets fysiska säkerhet. Det är också positivt att utredningen föreslår ett nationellt kunskapscentrum för klimatanpassning, som kan stödja kommuners kontinuitetsplanering och beredskap.

I kapitel 4.4 skriver utredningen att "klimatanpassningens koppling till denna lagstiftning bör beaktas i det fortsatta arbetet" (SOU 2025:51). Västerås stad delar denna uppfattning, men konstaterar att denna koppling i praktiken är svagt utvecklad i betänkandets förslag. Vi anser att klimatanpassningens roll i det civila försvaret och enligt LKRB1 (SOU 2024:65) måste förtydligas, operativt och rättsligt, för att undvika dubbelreglering och ansvarsglapp.

- **Synpunkter på kapitel 6–7 – Nationell styrning, samordning och kommunal likvärdighet**

Utredningen lyfter behovet av att klimatanpassning samordnas i samband med fredstida kriser och höjd beredskap. Västerås stad anser att detta är centralt, men att samordningen måste ske inom ramen för en tydlig och gemensam struktur – inte via parallella processer.

- **Synpunkter på kapitel 5.2 och 13 – Kompetensförsörjning och kommunernas förutsättningar**

Västerås stad tillstyrker utredningens förslag om kompetenshöjande insatser för tjänstepersoner och politiker. Vi anser att det är nödvändigt både för att stärka klimatanpassningen och för att uppfylla de krav som ställs på kommuner inom ramen för civilt försvar.

Klimatanpassning måste ses som en integrerad del av arbetet med civil beredskap, där förståelse för risker och resiliens är avgörande. Kompetenshöjning behövs både inom strategisk planering, fysisk planering och operativ beredskap.

Vi vill särskilt betona vikten av att insatserna:

- Är långsiktigt finansierade
- Tydligt kopplas till kommunernas uppgifter enligt LKRB
- Bygger på gemensamma metoder och vägledningar framtagna av berörda myndigheter i samverkan med kommunsektorn

I vårt yttrande över SOU 2024:65 påpekade vi att likvärdig förmåga kräver reella förutsättningar – inte minst tillgång till kompetens och praktiskt

¹ Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig SOU2024:65

genomförbar vägledning. Detta gäller i minst lika hög grad för de ökade skyldigheter som föreslås inom klimatanpassningsområdet. Staten har via Länsstyrelserna en mycket viktig roll för spridning av nya kunskapsunderlag och stärka kommunernas möjligheter att få del av ny information.

Avslutande reflektion och övergripande slutsatser

Västerås stad ser ett stort värde i utredningens ambition att stärka samhällets förmåga till klimatanpassning. Flera av förslagen utgör viktiga steg mot ett mer motståndskraftigt och resiliellt samhälle. Samtidigt vill vi betona att klimatanpassning inte enbart är en miljöfråga – den utgör en strategisk komponent i totalförsvaret, krisberedskapen och den offentliga förvaltningens långsiktiga funktion. Sammantaget ser vi ett stort värde i att utredningen utvecklas vidare med ett tydligare förankrat totalförsvarsperspektiv.

Vi vill särskilt understryka att klimatanpassningens roll måste ses i ljuset av den kommande lagen om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (LKRB, SOU 2024:65). I kapitel 4.4 skriver utredningen att "klimatanpassningens koppling till denna lagstiftning bör beaktas i det fortsatta arbetet" (SOU 2025:51). Västerås stad delar denna uppfattning, men konstaterar att denna koppling i praktiken är svagt utvecklad i betänkandets förslag. Vi anser att klimatanpassningens roll i det civila försvaret och enligt LKRB måste tydliggöras – både rättsligt och operativt – för att undvika dubbelreglering och oklara ansvarsförhållanden.

Vi noterar också att betänkandet pekar på bristande samsyn kring riskuppfattning, men saknar konkreta förslag. Vi föreslår att regeringen ger i uppdrag åt MSB, SMHI, Havs- och vattenmyndigheten, Boverket, Jordbruksverket och Försvarsmakten att gemensamt ta fram standardiserade metoder och riktlinjer för klimatriskbedömning. Det skulle bidra till ökad likvärdighet i landet – i linje med LKRB:s intentioner.

Slutligen vill vi understryka att LKRB tydligt anger att kommunerna ska ges förutsättningar att uppfylla sina skyldigheter, inklusive ekonomiska. Det är därför avgörande att även klimatanpassningsåtgärder omfattas av statlig finansiering och stöd, som en del av totalförsvarsförberedelserna.